

ચોથો રુક્ન – અરફાતના મેદાનમાં રોકાણ

અરફાતના મેદાનમાં રોકાણ કરવું (વુકૂફે અરફા) :

હજજનો આ જ મૂળ રુક્ન (સતંભ, ઘટક) છે. રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ફરમાવ્યું : અરફા (વુકૂફ) જ હજજ છે. (અસ્થાબ અલ-સુનન) જો કોઈનો ‘વુકૂફે અરફા’ છૂટી જાય તો જાણો તેની આ વર્ષની હજજ જ ન થઈ. તેનો કોઈ વિકલ્પ નથી.

રોકાવાની જગ્યા : અરફાતના મેદાનમાં કયાંય પણ રોકાણ કરવું વિશ્વસનીય છે. રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ફરમાવ્યું :

«فَدَّ وَقْتٌ هُنَّا وَعَرَفَهُ كُلُّهَا مَوْقِفٌ»

અર્થાત્, હું તો અહીં રોકાણશ અને આખું અરફાતનું મેદાન રોકાવાની જગ્યા છે. (અબૂ દાઉદ, ઈન્ને માજ)

રોકાવાનો સમય : નવમી જીલહજજ, જેને ‘ધર્મ અરફા’ કહે છે, ના સૂર્યસ્તથી સમય શરૂ થાય છે, અને બીજા દિવસે ‘યમુન્-નહ્ર’ અર્થાત્ દસમી જીલહજજના ફજજના ઉગવા સુધી રહે છે. હજજએ અરફાતમાં અમુક ભાગ દિવસનો અને અમુક ભાગ રાતનો પસાર કરવો જોઈએ. અલબત્ત, જો કોઈ દિવસે ન આવી શક્યો અને રાત્રે પહોંચ્યો તો એ પણ હાજર ગણવામાં આવશે, એટલે કે તેણે ‘વુકૂફે અરફા’ની ફરજ પૂરી કરી દીધી. મોટાભાગના આલિમોનો મત છે કે હજજ રાત સુધી અરફાતમાં રોકાણ કરે.

કેટલો સમય રોકાણ કરવામાં આવે – વુકૂફનું પ્રમાણ : રોકાણનું ઓછામાં ઓછું પ્રમાણ એ છે કે હજજ સૂર્યસ્ત પછી આવે અને શાંતિ થઈ જાય, અર્થાત્ સફરની અવર-જવરથી રાહત મળી જાય. જો એટલું પણ રોકાણ ન કરી શકે તો તેની હજજ ન થઈ અને તે હજજથી વંચિત રહી ગયો.

વુકૂફે અરફાની સુન્તતો :

- (૧) વાદીએ નમરહમાં જ ગુસ્લ કરવામાં આવે.
- (૨) ઈમામ બે ખુત્બા આપશે અને હજજઓની સાથે જુહર અને અષ્વની કસર નમાઝો એક સાથે પદ્ધશે.
- (૩) જબલે રહમતના નીચે મોટા-મોટા પથ્થરોની પાસે રોકાણ કરવામાં આવે, કેમ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ અહીં જ રોકાણ કર્યું હતું.
- (૪) કિબ્લા રૂખ રહેવું, પવિત્રતા અને સત્રર ઢંકાયેલ રહે તેની કાળજ રાખવી.
- (૫) જો કોઈ ઉચિત (શરઈ) કારણ ન હોય તો કોઈ વસ્તુનો છાંયડો કરવામાં ન આવે.

- (૬) લડાઈ-અધડા, વાદ-વિવાદ, ગાળ-અપશબ્દો, વ્યર્થ કામોથી બચવામાં આવે.
  - (૭) નેક કાર્યોમાં પુજ્ઞ વ્યસ્ત રહેવું અને વધારેમાં વધારે દુઆઓ કરવી.
  - (૮) પાક-સાફ અને વુગ્ઝ સાથે રહેવું.
  - (૯) હાજી ‘ધર્મ અરફા’ના દિવસે રોજો ન રાખે.
  - (૧૦) અલ્લાહની યાદમાં દિલો-દિમાગને મળ રાખવું અને જે કાર્યો અને વિચારોથી એકાગ્રતા ભંગ થાય તેનાથી દૂર રહેવામાં આવે.
  - (૧૧) આજ્ઞા અને રડી-રડીને-કરગરીને દુઆઓ કરવામાં આવે અને બાધ દેખાવ પણ એવો હોય કે જાણે કોઈ બિક્ષુક અને માંગનારાનો હોય છે. આ સ્થિતિને શબ્દોમાં કોઈએ આ રીતે વર્ણવી છે :
- ભીગી હુઈ પલકે હોં, તો ફેલા હુઆ દામન,
માઈલ બા-કરમ વો હોં, તો ફિર જાઓ કહાં ઓર.
- (૧૨) તલિયા (લબ્બેક, અલ્લાહુમ્મ લબ્બેક...) અને તહલીલ (લા-ઈલલલાહ...)

